

УПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ ЯК ШЛЯХ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті на основі теоретичних даних висвітлено питання впровадження інноваційних освітніх технологій як шлях до формування професіоналізму та педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу. Розглянуто проблему розвитку педагогічної майстерності викладача у контексті використання сучасних інноваційних педагогічних технологій. Описано інноваційні технології, які активно використовуються у педагогічному процесі викладача вищого навчального закладу.

Ключові слова: сучасні педагогічні технології, інновації, педагогічна майстерність.

В статье на основе теоретических данных освещены вопросы внедрения инновационных образовательных технологий как путь к формированию профессионализма и педагогического мастерства преподавателя высшего учебного заведения. Рассмотрена проблема развития педагогического мастерства преподавателя в контексте использования современных инновационных педагогических технологий. Описаны инновационные технологии, которые активно используются в педагогическом процессе преподавателя высшего учебного заведения.

Ключевые слова: современные педагогические технологии, инновации, педагогическое мастерство.

The issue of innovative educational technologies introduction, as a way to form professional and pedagogical skills of teachers of higher education institution is highlighted in this article on the theoretical data basis. The problem of developing pedagogical skills of a teacher in the context of modern innovative educational technologies is considered. The innovative technologies that are widely used in the educational process of a teacher in higher education institution are described.

Key words: modern educational technologies, innovations, pedagogical skills.

Постановка проблеми. Сучасна соціально-економічна ситуація характеризується тим, що різні сфери людської діяльності, в тому числі й освітня, стрімко розвиваються за рахунок упровадження різноманітних інновацій. Інноваційний процес, будучи феноменом сучасної освіти, має історичні передумови та ряд властивостей, що впливають з

особливостей освітнього процесу в цілому і окремих освітніх систем, які є об'єктами інноваційних перетворень у кожному конкретному випадку. Адже врахування нових вимог до вищої освіти в умовах реформування суспільства, критичний аналіз якості роботи педагогічних працівників вищих навчальних закладів обумовлюють необхідність нового підходу до організації, структури, змісту, форм і методів удосконалення педагогічної майстерності викладачів. Підвищення кваліфікації, стажування викладачів вищої школи покликані вирішувати проблему задоволення професійно-освітніх потреб, пов'язаних не лише із поглибленням та оновленням знань із предмета, а насамперед із вирішенням конкретних питань науково-педагогічних працівників щодо оволодіння педагогічною майстерністю, а також застосування інноваційних педагогічних технологій [4, с. 50].

Інноваційність завжди була властива педагогічній діяльності як найважливіша характеристика, що відображає процес розвитку науки і практики. Інноваційні педагогічні технології та системи навчання і виховання вирізняються варіативністю, своєрідністю і специфікою проявів на практиці, адже вони відображають рівень педагогічної майстерності. Проблема використання інноваційних форм для підвищення професіоналізму та якості педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів прорізняється сучасним соціальним замовленням, рівнем психолого-педагогічної науки, а також кадровим потенціалом, адже працівникам освітньої галузі потрібно бути готовими до швидких та мінливих змін. Їх активність у процесі інтеграції навчально-педагогічної та самоосвітньої діяльності повинна бути спрямована на оволодіння педагогічною інноватикою на професійному й науково-педагогічному рівнях.

Мета статті – проаналізувати питання впровадження й застосування інноваційних освітніх технологій, виявити їх вплив на підвищення та вдосконалення педагогічного професіоналізму і педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Вивченню інноваційних процесів в освіті та теоріям педагогічних інновацій присвячені наукові праці багатьох дослідників, які вважають, що педагогічна майстерність є цілісною єдністю наукових закономірностей і передового інноваційного педагогічного досвіду.

Інноваційним процесам у змісті освіти присвятили свої роботи провідні педагоги, соціологи, психологи: Л. Ващенко, Л. Даниленко, О. Козлова, В. Лунячек, О. Остапчук, О. Пометун, Л. Буркова, Н. Криворучко, К. Криворучко, Н. Анісімов, А. Орлов, Л. Байков, І. Ісаєв, О. Кобяк, А. Солдатова, С. Богданова, А. Макаренко, А. Маркова, А. Петровський, А. Пригожин, С. Сидоров, В. Сластьонін, Ф. Храмцова, А. Щербатов, С. Якушева, О. Пехота, О. Попова, Л. Подимова, А. Пригожина, К. Мередіт, В. Кіпатрик, А. Хуторський та ін.

Виклад основного матеріалу. Дослідники проблем педагогічної інноватики намагаються співвіднести все нове в педагогіці з корисним, прогресивним, позитивним, сучасним, передовим. Залежно від того, якої точки зору дотримується той чи інший учений, можна розрізнити різні підходи до мети вищої освіти. Одні науковці (В. Сластьонін, Л. Подимова) вважають інновації комплексним процесом створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень, тоді як інші заперечують їх, вважають, що інновації не можуть зводитися до створення таких засобів.

Так, І. Підласий вважає, що інновації – це ідеї, процеси, засоби, результати, представлені як якісне вдосконалення педагогічної системи [5, с. 23].

О. Топузов характеризує освітні інновації як потужний ресурс модернізації і розвитку системи освіти, «готові до впровадження й застосування в педагогічній практиці науково й експериментально обгрунтовані освітні інноваційні розробки, які через якісні зміни в освітній діяльності призводять до підвищення її ефективності, до здобуття кількісно та якісно нових освітніх результатів» [7].

Л. Даниленко підкреслює, що «інновація в освіті» – це «новизна, яка істотно змінює результати освітнього процесу», створюючи при цьому вдосконалені чи нові освітні, дидактичні, виховні системи [2, с. 70].

С. Мірошник інноваційну освітню технологію розглядає як сукупність взаємопов'язаних елементів – змісту, методів, прийомів і форм навчальної діяльності, її організації, що характеризується новизною; результатом її впровадження та суттєвим підвищенням ефективності навчально-виховного процесу й наголошує, що інновацію варто розглядати як реалізоване нововведення в освіті – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та вихованні особистості (методиках, технологіях) [6].

На думку Л. Штикової, ефективна організація інноваційної діяльності в освітній установі забезпечується за умов: визначення професійної придатності педагога, який організовує інноваційну діяльність; створення середовища для інноваційної діяльності та оцінювання її ефективності в режимі педагогічного моніторингу; періодичної атестації педагогів, які організовують інноваційну діяльність [11, с. 9].

Отже, інноваційна діяльність завжди пов'язана з необхідністю змін у професійному середовищі. Педагоги опиняються в ситуації, коли необхідні переосмислення й переоцінка своїх принципів, досвіду, засвоєних норм і цінностей, а також зміни поглядів на багато речей і на самого себе, прийняття нових соціальних відносин, адже зміст педагогічної майстерності формується відповідно до соціального замовлення для вищої школи і розглядається як сукупність вимог системи освіти до професійної діяльності науково-педагогічних працівників.

Педагогічна майстерність, за твердженням А. Хуторського, включає в себе фундаментальні загальноосвітні, психолого-педагогічні та спеціальні знання, вивчення сучасних педагогічних технологій, формування установки на творчість та інновації [8].

Так, для здійснення процесу реалізації інновацій у вищому навчальному закладі з метою підготовки педагогів до інноваційної діяльності О. Дубасенюк передбачає: 1) включення до змісту навчальних планів і програм загальнопедагогічних, методичних та спеціальних дисциплін («Педагогіка та психологія», «Нові інформаційні технології», «Основи педагогічної майстерності», «Спецкурси та спецсемінари з педагогічних субдисциплін»), елементів педагогічної інноватики та основних відомостей про сутність, функції й можливості інновацій в освіті; 2) спрямування навчальних занять на формування в студентів умінь використання інновації; 3) введення до навчальних планів спецкурсів: «Загальні основи педагогічної інноватики», «Інноваційні процеси в освіті», «Інноваційні моделі навчання в зарубіжній школі»; 4) залучення викладачів до реалізації проектів різного рівня, які за тематикою пов'язані з інноваціями. Таким чином, означена система формування готовності педагогів до інноваційної діяльності спрямована на розвиток у студентів потреби щодо використання педагогічної інноватики у професійній діяльності [3, с. 28], адже вчитель інноваційної орієнтації, як зазначає дослідник, – це особистість, здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін і є найбільш перспективним соціальним типом педагога [3, с. 19].

Інноваційні форми викладання дисциплін, зазначає Н. Артикуца, заслуговують на особливу увагу, оскільки забезпечують у вищому навчальному закладі необхідний «інноваційний клімат», сприяють розвитку в студентів творчої активності та дослідницької ініціативи, закладають основу для подальшого осмислення і розвитку знань, а також успішного застосування на практиці набутих знань. Дослідник називає такі інноваційні методики, серед яких найбільш затребуваними сьогодні на ринку освітніх послуг є активні й інтерактивні методики навчання, а саме: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); діалог Сократа; «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра «Займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу і діагностики ситуації; метод інтерв'ю; метод проектів; моделювання; навчальний «полігон»; PRES-формула; проблемно-пошуковий метод; публічний виступ; робота в малих групах; індивідуальні та групові тренінги тощо [1].

Досягнення конкретних результатів у педагогічному інноваційному процесі, зауважує Г. Коберник, можливе лише за умови ґрунтовної роботи щодо вивчення фундаментальних педагогічних теорій і технологій, осмислення механізму їх впровадження і дає можливість підвищити рівень підготовки педагогів до інноваційної діяльності у сфері навчання й виховання [9].

Варто згадати й найбільш поширені в Україні технології інноваційного навчання та виховання: технології розвивального навчання (Д. Ельконін, В. Давидов), які передбачають формування активного, самостійного творчого мислення та поступового переходу до самостійного навчання; інтерактивні технології (О. Пометун, Л. Пироженко), ідея яких полягає в тому, що процес пізнання відбувається за умови

постійної активної взаємодії всіх суб'єктів навчальної діяльності; технологічний концепт проектних технологій (К. Баханов, В. Гузєєв, І. Єрмаков, О. Пехота), який орієнтує на дієвий спосіб здобуття нових знань у контексті конкретної ситуації та їх використання на практиці; технологія особистісно орієнтованого навчання (І. Якиманська, О. Савченко, С. Подмазін), що базується на основі стійкої ієрархічної системи гуманістичних і особистісних цінностей [10, с.14–15].

Також необхідно наголосити, що сучасні інноваційні технології навчання надають доступ до нетрадиційних джерел інформації, створюють можливості для творчої діяльності, формування професійних навиків. Деякі дослідники (С. Шило, Т. Савченко) висвітлюють важливість використання таких інноваційних технологій, як мультимедійні, та наголошують, що ці технології пов'язані зі створенням мультимедіапродуктів: електронних книг, енциклопедій, комп'ютерних фільмів, баз даних. У них поєднуються текстова, графічна, аудіо- та відеоінформація, анімація, що, у свою чергу, дозволяє, не виходячи із навчальної аудиторії чи будинку, бути присутнім на лекціях видатних учених, брати участь у конференціях, діалогах, вести кореспонденцію. Так, мережеві технології призначені для телекомунікаційного спілкування студентів із викладачами, колегами, працівниками бібліотек, лабораторій, установ освіти тощо, забезпечують максимальну та продуктивну роботу як педагогів, так і студентів у навчальній системі організації навчання [10, с. 16].

Отже, педагогічна інновація – це цілеспрямована зміна, що вносить в освітній простір досить стабільні елементи нововведення, які поліпшують характеристики окремих частин, компонентів і освітньої системи в цілому. Інноваційна діяльність у галузі педагогіки характеризується такими особливостями, як ціннісний характер інновацій, істотна залежність поведінкових процесів від соціальної ситуації та ін. Викладачеві вищого навчального закладу належить бути не лише виконавцем, а й безпосереднім творцем інноваційних процесів, адже педагога можна вважати таким, що відбувся, лише в тому випадку, якщо він здатний і готовий до здійснення інноваційної діяльності у своєму навчальному закладі, усвідомлює себе професіоналом, має установку на творче сприйняття наявного інноваційного досвіду і його необхідне перетворення у навчально-виховному процесі.

Висновки. Здійснюючи аналіз матеріалу дослідження, з'ясувалося, що успіх у навчанні залежить не від статусу навчального закладу чи навчальних програм, а від рівня підготовленості педагогів, адже вони повинні мати ґрунтовну підготовку (як теоретичну, так і практичну), знати інноваційні тенденції викладання та виховання. Інноваційна діяльність педагога в сучасній освіті – найважливіша складова освітнього процесу і для впровадження в освітній процес нових педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій викладач вищої школи повинен опанувати різні функції: консультанта, порадника, вихователя. Це потребує від нього спеціальної підготовки, високого рівня педагогічної майстерності в реалізації інновацій. Тому слід відкривати педагогічні курси, семінарії, інститути, де викладачі могли б підвищувати рівень своєї майстерності та ближче знайомитися з новими інноваційними формами і методами викладання й виховання. Також варто зауважити, що будь-яка інноваційна діяльність в освітній установі є зоною підвищеного педагогічного ризику, тому впровадження інновацій може відбуватися лише з позицій

психологічної безпеки і безумовної користі для розвитку особистості й індивідуальності. Саме інновації покликані гармонізувати відносини в освітньому процесі, привести його результати у відповідність до вимог суспільства й індивідуальних потреб людини, вирішити проблеми формування успішної особистості. Отже, аналіз сутності досліджуваної нами теми доводить важливість цієї проблеми та необхідність подальшого її вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артикуца Н. В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті [Електронний ресурс] / Н. В. Артикуца. – Режим доступу : <http://www.uk.xlibx.com/4yuridicheskie/93501-1-artikuca-innovaciy-ni-metodikivikladannya-disciplin-vischiiy-yuridichniy-osviti-stattya-prisvyachena-aktualnimproble.php>.
2. Даниленко Л. І. Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти / Л. І. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3. – С. 70–74.
3. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті / О. А. Дубасенюк // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 12–28.
4. Кляп М. І. Підвищення педагогічної майстерності викладача ВНЗ у контексті інтернаціоналізації вищої школи України / М. І. Кляп // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2015. – Вип. 25. – С. 47–52. – (Серія 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики».)
5. Коберник О. М. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності [Електронний ресурс] / О. М. Коберник, Г. І. Коберник. – Режим доступу : <http://studentam.net.ua>.
6. Мірошник С. І. Інновації в системі середньої загальної освіти: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / С. І. Мірошник. – Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/4/statti/2miroshnik/2miroshnik.htm.
7. Топузов О. М. Педагогічні інновації: від теорії до практики [Електронний ресурс] / О. М. Топузов. – Режим доступу : https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/716/.
8. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика : учеб. пособие // А. В. Хуторской. – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 256 с.
9. Чубко О. П. Інноваційні технології навчання в контексті педагогічної підготовки майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / О. П. Чубко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_37.
10. Шило С. І. Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу [Електронний ресурс] / С. І. Шило, Т. В. Савченко. – Режим доступу : <http://virtkafedra.ucoz.ua/imidg/shilo.pdf>.
11. Штыкова Л. А. Организация инновационной деятельности в общеобразовательном учреждении : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук. : спец. 13.00.01 / Л. А. Штыкова ; Глазов. гос. пед. ин-т им. В. Г. Короленко. – Ижевск, 2001. – 21 с.

Дата надходження до редакції: 06.07.2017 р.